

Sygn. akt IV CSK 30/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 25 kwietnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa Zespołu Elektrowni O. SA w O.
przeciwko [...] Węglowi B. SA w B.
o zapłatę kwoty 1.529.081,59 zł,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej
w dniu 24 kwietnia 2008 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 6 września 2007 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 4 maja 2007 r. Sąd Okręgowy w L. zasądził od pozwanego Węgla B. Spółki Akcyjnej w B. na rzecz powoda - Zespołu Elektrowni O. Spółki Akcyjnej w O. kwotę 542.334,44 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że strony zawarły w dniu 2 stycznia 2002 r. umowę spedycji nr 84/W/2002 r. Zgodnie z umową pozwany zobowiązał się do wykonywania usług spedycyjnych związanych z przewozem mialu węglowego w relacji stacja nadania J. - stacja przeznaczenia O., w szczególności przez zawarcie z przewoźnikiem umowy o przewóz, czuwanie nad przebiegiem i warunkami umowy przewozu, powiadomienie powoda o przewidywanych lub zaistniałych przeszkodach w przewozie oraz dokonywanie rozliczeń z przewoźnikiem za wykonaną usługę przewozową. Pozwany przyjął odpowiedzialność za terminowe regulowanie należności przewozowych w stosunku do przewoźnika, wynikających z umowy przewozu. W realizacji umowy pozwany występował jako nadawca przesyłek lub spedytor. Przesyłki zostały dostarczone powodowi i odebrane przez niego bez zastrzeżeń. Wystawione z tego tytułu przez pozwanego faktury zostały przez powoda zapłacone. Jako podmiot, który opłaca należności przewozowe pozwany wskazał w listach przewozowych Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. Powód zgodnie z umową dokonał, po otrzymaniu od pozwanego faktur, przelewu na jego rzecz należności za przewozy w wysokości, na które opiewały faktury. Prawomocnym wyrokiem z dnia 17 listopada 2004 r. zasądzono na rzecz PKP CARGO S. A. od powoda i pozwanego in solidum tytułem należności przewozowych kwotę 1.971,557, 15 zł. W wykonaniu wyroku powód zapłacił na rzecz PKP CARGO S.A, kwotę 1,529.081, 59 zł.

Na tej podstawie Sąd Okręgowy uznał, że pozwany nie wywiązał się z wynikającego z umowy spedycji zobowiązania do dokonania z przewoźnikiem rozliczeń za przewóz przesyłek. Treść tej umowy wskazuje, że celem jej zawarcia było skuteczne wykonanie przez pozwanego wszelkich jej zobowiązań w tym zlecenia dokonania płatności na rzecz przewoźnika. Sąd Okręgowy nie uwzględnił zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia. Stwierdził, że gdyby

przyjąć, iż w sprawie ma zastosowanie art. 803 k.c., przewidujący roczny termin przedawnienia, to dniem wykonania zlecenia, od którego termin ten zacząłby bieg, byłby dzień uiszczenia przewoźnego na rzecz PKP CARGO S.A. Skoro jednak pozwany do tej pory nie zapłacił należności przewozowych przewoźnikowi, to rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia w ogóle by nie nastąpiło. Wskazując jako podstawę odpowiedzialności pozwanego art. 471 k.c. stwierdził, że do roszczeń opartych na tej podstawie znajdują zastosowanie ogólne normy kodeksu cywilnego dotyczące przedawnienia roszczeń. Sąd Okręgowy przyjął, że określony w art. 118 k.c. trzyletni termin przedawnienia roszczeń powoda związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej rozpoczął bieg w dniu 8 listopada 2006 r., w którym powód zwrócił się do pozwanego z wezwaniem do naprawienia szkody powstałej wskutek ponownej zapłaty już raz uiszczonych należności.

W apelacji pozwany zarzucał naruszenie art. 328 § 2 k.p.c., 803 § 1 i 2 k.c. i art. 471 k.c. w zw. z art. 794 § 1 k.c., art. 353 w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 118 i 120 § 1 zd. 1 k.c.

Zaskarżonym obecnie wyrokiem Sąd Apelacyjny apelację oddalił. W jego uzasadnieniu wskazał, że mimo licznych zarzutów zmierza ona w istocie do wykazania, że roszczenie powoda jest roszczeniem z umowy spedycji w związku z czym uległo ono przedawnieniu przy zastosowaniu terminów z art. 803 k.c. Sąd Apelacyjny poglądu tego nie podzielił i uznał, że roszczenie powoda, które stanowi regres w znaczeniu szerszym, nie jest roszczeniem z umowy spedycji, jakkolwiek treść umowy spedycji ma decydujące znaczenie dla oceny odpowiedzialności pozwanego. Równocześnie jednak wskazał, że pozwany, który wykonał swe umowne obowiązki wadliwie zobowiązany jest w oparciu o art. 471 k.c. do naprawienia szkody wynikłej z nienależytego wykonania umowy spedycji. Jako niesporny określił fakt powstania roszczenia powoda dopiero z chwilą spełnienia przez niego świadczenia względem PKP CARGO S.A., co miało miejsce 14 listopada 2006 r., pozew wpłynął zaś do sądu w dniu 24 listopada 2006 r. W tej sytuacji - jak stwierdził - nie można mówić o przedawnieniu roszczenia niezależnie od tego, czy podstawą oceny będzie art. 118 k.c. czy art. 803 k.c. Dodatkowo wskazał, że także przy przyjęciu za pozwanym, iż dla obliczenia biegu terminu przedawnienia ma zastosowanie art. 803 § 2 k.c. termin ten jeszcze nie upłynął.

Obowiązki pozwanego jako spedytora, wobec powoda nie zakończyły się z chwilą odebrania przesyłki przez powoda, gdyż umowa łącząca strony obejmowała poza spedycją składów z miałem węglowym także opłacenie opłat dla przewoźnika, co obciążało pozwanego jako zleceniobiorcę. W sytuacji gdy pozwanany nie wykonał wszystkich obowiązków z umowy, nie doszło tym samym do wykonania zlecenia stanowiącego, zgodnie z art. 803 § 2 k.c. datę wymagalności roszczeń z umowy spedycji.

W skardze kasacyjnej opartej na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego pozwany sformułował zarzuty naruszenia:

1/ art. 794 § 1 k.c. w zw. z art. 471 k.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że roszczenie dającego zlecenie spedycyjne, będącego jednym ze współdłużników odpowiedzialnych względem osoby trzeciej na zasadzie in solidum, skierowane wobec spedytora będącego drugim współdłużnikiem, o naprawienie szkody wyrządzonej nienależytym wykonaniem przez spedytora umowy, nie jest roszczeniem z umowy spedycji w rozumieniu tych przepisów.

2/ art. 803 § 1 i 2 k.c. przez ich nie zastosowanie jako podstawy określenia terminu przedawnienia roszczeń powoda oraz początku biegu tego terminu;

3/ art. 118 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie jako podstawy określenia terminu przedawnienia roszczeń powoda w sytuacji, gdy jego zastosowanie wyłączał przepis szczególny art. 803 § 1 k.c.

4/ art. 120 § 1 zd. 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie do określenia początku biegu terminu przedawnienia pomimo, że jego zastosowanie wyłączał art. 803 § 2 k.c.

6/ art. 803 § 2 k.c. w zw. z art. 794 § 1 k.c. i art. 471 k.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wykonanie zlecenia spedycyjnego dotyczącego przewozu konkretnej przesyłki obejmującego kilka różnego rodzaju usług, z których podstawową jest wysłanie przesyłki czyli zawarcie umowy przewozu, następuje dopiero z chwilą wykonania przez spedytora wszystkich usług objętych zleceniem, podczas gdy w takim przypadku wykonanie zlecenia spedycyjnego następuje z chwilą dostarczenia przesyłki do miejsca przeznaczenia, zaś niewykonanie przez spedytora jednej z usług spedycyjnych, nie będącej usługą podstawową skutkuje uznaniem, iż doszło do nienależytego wykonania zlecenia spedycyjnego,

7/ art. 65 § 2 k.c. przez jego niezastosowanie przy dokonywaniu wykładni umowy łączącej strony i dokonanie tej wykładni sprzecznie z brzmieniem umowy, jej celem i zgodnym zamiarem stron oraz błędne przyjęcie, że strony – uznając za dzień wykonania usługi datę otrzymania przesyłki (§ 7 ust. 2 umowy) – nie określiły dnia wykonania zlecenia spedycyjnego.

We wnioskach skargi wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu lub uchylenie wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 794 § 1 k.c. ujmuje przedmiot zobowiązania spedytora świadczącego usługi spedycyjne szeroko, obejmując nim poza świadczeniem polegającym na wysłaniu przesyłki i jej odbiorze także dokonanie innych usług związanych z przewozem przesyłki. W świetle motywów zaskarżonego wyroku nie budzi wątpliwości jego stanowisko odnośnie do kwalifikacji łączącej strony umowy jako umowy spedycji, w której przedmiot zobowiązania pozwanego jako spedytora obejmował w ramach innych usług związanych z przewozem przesyłki między innymi dokonywanie rozliczeń z przewoźnikiem za dokonaną usługę przewozową oraz przyjęcie odpowiedzialność za terminowe regulowanie należności w stosunku do przewoźnika. W sprawie niesporny był fakt nie wywiązania się przez pozwanego z tych obowiązków, trafnie oceniony przez sądy orzekające jako nienależyte wykonanie umowy spedycji, uzasadniające odpowiedzialność pozwanego za szkodę doznaną z tego tytułu przez powoda. Oczywistą konsekwencją tego – jak trafnie podnosi się w skardze kasacyjnej - powinno być uznanie, że dochodzone przez powoda roszczenie odszkodowawcze jest roszczeniem z umowy spedycji w rozumieniu art. 803 § 1 k.c. Na tle niespójnych motywów zaskarżonego wyroku stanowisko Sądu Apelacyjnego w tej kwestii przedstawia się jako niejednoznaczne, a tym samym nie można odmówić racji skarżącemu, który nie znajdując w nim stanowczego potwierdzenia przedstawionego wyżej poglądu podnosi, iż doszło do naruszenia art. 794 § 1 k.c. w zw. z art. 471 k.c.

Zawarta w przepisach art. 117 do 125 k.c. regulacja przedawnienia roszczeń majątkowych nie ma charakteru zupełnego, gdyż kwestii tej dotyczą także inne

przepisy zarówno kodeksowe jak i pozakodeksowe, którym z uwagi na charakter przepisów szczególnych w rozumieniu art. 118 k.c. przysługuje przed nią pierwszeństwo stosowania. Przepisy te, do których należy art. 803 k.c., określają odmiennie, niż przyjęto to w przepisach ogólnych dotyczących przedawnienia, długość okresu przedawnienia oraz wskazują zdarzenia początkujące bieg terminu przedawnienia, wyłączając tym samym w zakresie roszczeń objętym ich unormowaniem stosowanie przepisów art. 118 i 120 § 1 zd. pierwsze k.c.

Przewidziany w art. 803 § 1 k.c. roczny termin przedawnienia dotyczy wszystkich roszczeń wynikających z umowy spedycji. W pełni zasadnie podnosi więc skarżący, że przepis ten powinien być znaleźć zastosowanie do roszczenia powoda o naprawienie szkody wynikłej z nienależytego wykonania umowy spedycji, a tym samym błędne było oparcie rozstrzygnięcia w sprawie na przepisie art. 118 k.c. i przyjęcie na tej podstawie trzyletniego terminu przedawnienia.

Podstawa skargi kasacyjnej jest uzasadniona także w zakresie podnoszonych w niej zarzutów naruszenia art. 803 § 2, art. 120 § 1 zd. pierwsze k.c. oraz art. 803 § 2 k.c. w zw. z art. 794 § 1 i art. 471 k.c.

Mogące powstać przy określaniu dnia wymagalności poszczególnych roszczeń wynikających z umowy spedycji wątpliwości usuwa przepis art. 803 § 2 k.c., który określa dzień od jakiego zaczyna biec dla nich przedawnienie. Dla wszystkich roszczeń, z wyjątkiem roszczeń z tytułu uszkodzenia lub ubytku przesyłki oraz z tytułu całkowitej utraty przesyłki lub jej dostarczenia z opóźnieniem bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia wykonania zlecenia. Użyte w art. 803 § 2 in fine sformułowanie „we wszystkich innych wypadkach”, w których termin przedawnienia zaczyna biec od dnia wykonania zlecenia, dotyczy na gruncie tego przepisu wszystkich roszczeń z wyjątkiem wymienionych w nim wypadków obejmujących roszczenia, dla których przepis ustala inny dzień, od jakiego zaczyna biec przedawnienie. Dokonując wykładni art. 803 § 2 k.c. trzeba przy tym mieć na względzie, iż zgodnie z dyrektywami wykładni systemowej, jej rezultat nie może prowadzić do ograniczenia realizacji normy zawartej w jego § 1 ustalającym jednoroczny termin przedawnienia dla wszystkich, bez wyjątków, roszczeń wynikających z umowy spedycji. Założenie spójności norm funkcjonujących w ramach jednego przepisu przemawia za przyjęciem, że wszystkie roszczenia

z umowy spedycji przedawniają się w terminie rocznym, który poza wyjątkami wprost wskazanymi w § 2 art. 803, rozpoczyna bieg od dnia wykonania zlecenia spedycyjnego. Określony w art. 803 § 1 k.c. termin przedawnienia biegnie od momentów podanych w art. 803 § 2 k.c. bez względu na to, czy i kiedy osoba uprawniona dowiedziała się o powstaniu faktu uzasadniającego jej roszczenie.

Za takim rozumieniem treści art. 803 § 2 in fine przemawia również cel ustanowionej w nim regulacji prawnej, którym jest definitywne wyjaśnienie sytuacji prawnej stron umowy spedycji i usunięcie ich wątpliwości co do wzajemnych roszczeń w stosunkowo krótkim czasie po wykonaniu czynności stanowiących przedmiot zlecenia spedycyjnego (tak również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 listopada 1999 r., I CKN 209/98, OSP 2000, nr 12, poz. 184). Szczególne, krótkie terminy przedawnienia są charakterystyczne dla roszczeń powstających w obrocie gospodarczym.

Prowadzi to do wniosku, że roszczenie dającego zlecenie przeciwko spedytorowi o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania objętego przedmiotem zobowiązania spedytora obowiązku dokonania rozliczeń z przewoźnikiem za dokonaną usługę przewozową przedawnia się w terminie rocznym określonym w art. 803 § 1 k.c., który zgodnie z art. 803 § 2 k.c. rozpoczyna bieg od dnia wykonania zlecenia spedycyjnego.

Z przyczyn wyżej wskazanych, Sąd Najwyższy w obecnym składzie, kierując się przytoczoną wcześniej argumentacją, nie podziela stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 22/08, w którym przyjęto, iż użyte w art. 803 § 2 k.c. sformułowanie „we wszystkich innych wypadkach” odnosi się tylko do sytuacji, w której zlecenie zostało co prawda wykonane, ale niewłaściwie np. opłata przewożonego została uiszczona tylko częściowo. Hipoteza tego przepisu nie obejmuje natomiast wymagalności roszczeń w przypadku zaniechania wykonania „wszystkich innych” obowiązków z umowy spedycji, zaś brak regulacji szczególnej tej materii powoduje, że w grę wejdą zasady ogólne dotyczące wymagalności ustanowione w art. 120 § 1 k.c.

Wykonanie zlecenia w rozumieniu art. 803 § 2 k.c. oznacza realizację czynności składających się na świadczenie spedytora umożliwiające osiągnięcie celu w postaci dostarczenia przesyłki odbiorcy i jej odbioru. Zlecenie polegające na

wysłaniu przesyłki, o którym jest mowa w art. 794 § 1 k.c. jest wykonane, gdy związane z tym czynności zostały wykonane (powołany wyżej wyrok SN z dnia 18 listopada 1999 r.).

Uznanie, zgodnie z poglądem prezentowanym przez Sąd Apelacyjny, że dniem wykonania zlecenia rozpoczynającym bieg terminu przedawnienia jest dopiero dzień uiszczenia przewoźnego przez spedytora, który zobowiązał się w umowie spedycji do dokonania z przewoźnikiem rozliczeń za przewóz przesyłek, przekreślałoby cel regulacji zawartej w art. 803 § 2 k.c. Przy takiej bowiem jego wykładni do czasu dokonania zapłaty przewoźnego – chociażby nastąpiła ona w terminie bardzo odległym od zakończenia przez spedytora czynności związanych z wykonaniem zlecenia spedycyjnego - przedawnienie by nie biegło, a w razie braku zapłaty należności przewozowych przedawnienie w ogóle by nie następowało, co stałoby w oczywistej sprzeczności z zasadą przedawnienia roszczeń majątkowych.

Na tym tle jako pozbawiony doniosłości prawnej wyrażającej się możliwym wpływem na treść rozstrzygnięcia ocenić należy zarzut obrazy art. 65 § 2 k.c.

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy w uwzględnieniu skargi kasacyjnej orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 zd. 1 k.p.c.).